

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN

PUBLISHED SINCE 1944

1 (413)

JANUARY – FEBRUARY 2025

ALMATY, NAS RK

БАС РЕДАКТОР:

ӘБЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Педагогикалық білім беруді дамыту орталығының директоры, Абай атындағы ҚазҰПУ математика, физика және информатиканы оқыту әдістемесі кафедрасының меңгерушісі (Алматы, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Астана, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

РИШЕЛЬ Мариновски, білім беру саласындағы PhD, Летбридж университеті педагогика факультетінің профессоры, (Альберта, Канада), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К.Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және басқару университетінің кәсіби білім беру педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

ӘБЛДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университетінің педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар мен мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

БОЛАТБАЕВА Күлжанат Нұрымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Астана, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

ПЕТР Хайек, PhD, Юникорн университеті, Қаржы департаментінің қауымдастырылған профессоры (Чех Республикасы), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

ЖҰМАН Жаппар, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері, ҚР ҰҒА құрметті академигі, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Халықаралық қолданбалы зерттеулер орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>, <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилянская академия» ұлттық университеті кафедрасының меңгерушісі (Киев, Украина), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихқызы, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры (Алматы, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *«іргелі ғылым салалары бойынша жаңа жетістіктердің нәтижелерін жариялау»*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2025

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования, заведующая кафедрой методики преподавания математики, физики и информатики КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

СЕМБИЕВА Ляззат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Астана, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

РИШЕЛЬ Мариновски, PhD в области образования, профессор факультета педагогики Летбриджского университета, (Альберта, Канада), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А. Букетова (Караганда, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Астана, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

ПЕТР Хайек, PhD, университет Юникорн, ассоциированный профессор Департамента финансов, (Чешская Республика), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

ЖУМАН Жаппар, доктор экономических наук, профессор, заслуженный деятель Казахстана, почетный академик НАН РК, директор Центра Международных прикладных исследований Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан) <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы). Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № 16895-Ж, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *«публикация результатов новых достижений в области фундаментальных наук».*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2025

EDITOR-IN-CHIEF:

ABYLKASSIMOVA Alma Yesimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Center for the Development of Pedagogical Education, Head of the Department of Methods of Teaching Mathematics, Physics and Computer Science at Abai KazNPU (Almaty, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

SEMBIEVA Lyazzat Myktybekovna, Doctor of Economics, Professor of the Eurasian National University (Astana, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

EDITORIAL BOARD:

RICHELLE Marynowski, PhD in Education, Professor, Faculty of Education, University of Lethbridge, (Alberta, Canada), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

SHISHOV Sergey Evgenievich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education, Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy, Karaganda University named after E.A. Buketov (Karaganda, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-Chief of the journal “Standards and Monitoring in Education” (Moscow, Russia), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

BULATBAEVA Kulzhanat Nurymzhanovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Astana, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

PETR Hájek, PhD, Unicorn University, Associate Professor, Department of Finance, (Czech Republic), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

JUMAN Jappar, Doctor of Economics, Professor, Honorary Academician of NAS RK, Honored Worker of Kazakhstan, Director of the Center for International Applied Research Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan) <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

LUKYANENKO Irina Grigorievna, Doctor of Economics, Professor, Head of Department of the National University of Kyiv-Mohyla Academy (Kyiv, Ukraine), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

YESIMZHANOVA Saira Rafihevna, Doctor of Economics, Professor of the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The

certificate of registration of

a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *«publication of the results of new achievements in the field of fundamental sciences»*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2025

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 1. Number 413 (2025), 129–147

<https://doi.org/10.32014/2025.2518-1467.887>

FTAMP 14.23.17

D. Erdembekova^{1*}, A. Issakyzy¹, B.K. Ospanova², 2025.

¹Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan;

² Alikhan Bokeikhan University, Semey, Kazakhstan.

E-mail: dinara.erdem@mail.ru

THE INFLUENCE OF REGGIO PEDAGOGY ON THE DEVELOPMENT AND EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN

Yerdembekova Dinara – PhD Student, Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan E-mail: dinara.erdem@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-5049-5556>;

Bulshekbayeva Assem – PhD, acting associate professor, Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan E-mail: bulshekbayeva@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6229-4783>;

Ospanova Bibigul Kanatovna – Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor of the Department of Pedagogy and Psychology, Alikhan Bokeikhan University, Semey, Kazakhstan, sandorik84bk@mail.ru <https://orcid.org/0000-0002-0314-3539>.

Abstract. The article comprehensively examines the impact of Reggio pedagogy on the holistic development and education of preschool children. The main feature of this method is the organization of the educational process aimed at shaping the child as an independent individual, developing their creative abilities, and exploring the surrounding environment. The purpose of the study is to determine the significance of Reggio pedagogy in the development and education of preschool children, describe its main principles, and analyze the possibilities of its practical application. Research objectives: To describe the key principles of Reggio pedagogy and identify its features in the preschool education system.

The article highlights the role of Reggio pedagogy in increasing children's interest, their self-development, and fostering a desire to explore the world. This approach views the child as an active participant in the learning process and a creative personality. The method focuses on respecting the child's individual characteristics, nurturing their natural curiosity, and developing their creative potential. Reggio pedagogy is characterized as a unique method that encourages children's research activities and enhances their cognitive engagement. One of its key principles is the partnership between the child and the teacher, where the teacher deeply understands the child's interests and supports their exploratory initiatives. This approach provides children with opportunities for self-expression and the implementation of new

ideas. Reggio pedagogy promotes the comprehensive development of cognitive, communicative, creative, and socio-emotional skills.

Keywords: preschooler, senior group, socio-emotional skills, reggio pedagogy, preschool organization, educator.

Д.А. Ердембекова^{1*}, А. Исақызы¹, Б.К. Оспанова², 2025.

¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы, Қазақстан;

²«Alikhan Bokeikhan University» ББМ, Семей, Қазақстан.
E-mail: dinara.erdem@mail.ru

РЕДЖИО ПЕДАГОГИКАНЫҢ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАНЫ ДАМУЫ МЕН ТӘРБИЕЛЕУГЕ ӘСЕРІ

Ердембекова Динара – Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық университетінің докторанты, Алматы, Қазақстан, E-mail: dinara.erdem@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-5049-5556>;

Бұлшекбаева Асем – Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық университетінің Философия докторы (PhD), қауымдастырылған профессор м.а., Алматы, Қазақстан, E-mail: bulshekbaeva@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6229-4783>;

Оспанова Бибигуль – «Alikhan Bokeikhan University» ББМ, педагогика және психология кафедрасының доцент м.а., PhD, Семей, Қазақстан, sandorik84bk@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0314-3539>.

Аннотация. Мақалада Реджио педагогикасының мектеп жасына дейінгі балалардың жан-жақты дамуы мен тәрбиесіне тигізетін ықпалы жан-жақты қарастырылады. Бұл әдістің басты ерекшелігі – баланың дербес тұлға ретінде қалыптасуына, шығармашылық қабілеттерін дамытуға және қоршаған ортаны зерттеуге бағытталған білім беру үдерісін ұйымдастыру. Зерттеудің мақсаты – мектеп жасына дейінгі балаларды дамыту мен тәрбиелеуде Реджио педагогикасының маңызын анықтау, оның негізгі қағидаларын сипаттау және тәжірибеде қолдану мүмкіндіктерін талдау. Зерттеу міндеті: Реджио педагогикасының негізгі қағидаларын сипаттау және оның мектепке дейінгі білім беру жүйесіндегі ерекшеліктерін анықтау. Мақалада Реджио педагогикасының баланың қызығушылығын арттырудағы, оның өзін-өзі дамытуға және қоршаған ортаны тануға деген ынтасын қалыптастырудағы рөлі ашып көрсетіледі. Бұл тәсіл баланы оқу-тәрбие үдерісінің белсенді қатысушысы, шығармашыл тұлға ретінде қарастырады. Бұл әдіс баланың жеке тұлғалық ерекшеліктерін құрметтеуге және оның табиғи қызығушылығы мен шығармашылық әлеуетін дамытуға бағытталған. Реджио педагогикасы баланың қоршаған ортаны зерттеуі мен танымдық белсенділігін арттыратын ерекше тәсіл ретінде сипатталады. Негізгі қағидаларының бірі – бала мен педагогтің серіктестік қарым-қатынасы, мұнда педагог баланың қызығушылығын терең түсініп, оның зерттеушілік әрекеттерін қолдайды. Бұл тәсіл баланың өзін-өзі көрсетуіне және жаңа идеяларды іске асыруына мүмкіндік береді.

Реджио педагогикасы когнитивтік, коммуникативтік, шығармашылық және әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларды кешенді дамытуға ықпал етеді. Сонымен қатар, әдістің балалардың дербестік, жауапкершілік және топтық ынтымақтастық қабілеттерін арттырудағы маңызы зор. Бұл педагогика мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың жан-жақты дамуына қосатын маңызды үлесін растайды. Мұндай тәсіл отандық білім беру жүйесінің сапасын арттыруға айтарлықтай ықпал ете алады. Бұл әдіс мектепке дейінгі білім беруде баланың қызығушылығын арттырып, оның танымдық және әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді.

Түйін сөздер: мектеп жасына дейінгі бала, ересек топ, әлеуметтік-эмоционалдық дағды, Реджио педагогикасы, мектепке дейінгі ұйым, педагог-тәрбиеші.

Д.А. Ердембекова^{1*}, А. Исақызы¹, Б.К. Оспанова², 2025.

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан;

²УО «Alikhan Bokeikhan University», Семей, Казахстан.
E-mail: dinara.erdem@mail.ru

ВЛИЯНИЕ РЕДЖИО ПЕДАГОГИКИ НА РАЗВИТИЕ И ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Ердембекова Динара Амангельдыевна – докторант Казахского Национального Педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, E-mail: dinara.erdem@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-5049-5556>;

Булшекбаева Асем Исаевна – PhD, и.о. ассоциированного профессора, Казахский Национальный Педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, E-mail: bulshekbaeva@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6229-4783>;

Оспанова Бибигуль Канатовна – PhD, и.о. доцента кафедры педагогики и психологии, УО «Alikhan Bokeikhan University», Семей, Казахстан, E-mail: sandorik84bk@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0314-3539>.

Аннотация. В статье всесторонне рассматривается влияние педагогики Реджио на всестороннее развитие и воспитание детей дошкольного возраста. Основная особенность данного метода заключается в организации образовательного процесса, направленного на формирование ребенка как самостоятельной личности, развитие его творческих способностей и исследование окружающей среды. Цель исследования – определить значимость педагогики Реджио в развитии и воспитании дошкольников, описать ее основные принципы и проанализировать возможности применения на практике. Задачи исследования: Описать основные принципы педагогики Реджио и выявить ее особенности в системе дошкольного образования.

В статье раскрывается роль педагогики Реджио в повышении интереса ребенка, его саморазвитии и формировании стремления к познанию окружающего мира. Этот подход рассматривает ребенка как активного участника учебно-воспитательного процесса и творческую личность. Метод

направлен на уважение индивидуальных особенностей ребенка, развитие его природного любопытства и творческого потенциала. Педагогика Реджио характеризуется как уникальный метод, способствующий исследовательской деятельности ребенка и повышению его познавательной активности. Одним из ключевых принципов является партнерское взаимодействие между ребенком и педагогом, при котором педагог глубоко понимает интересы ребенка и поддерживает его исследовательские инициативы.

Этот подход предоставляет ребенку возможность самовыражения и реализации новых идей. Педагогика Реджио способствует комплексному развитию когнитивных, коммуникативных, творческих и социально-эмоциональных навыков. Кроме того, метод оказывает значительное влияние на формирование у детей самостоятельности, ответственности и способности к групповому взаимодействию. Данный метод подтверждает свою значимость в обеспечении всестороннего развития детей в дошкольных организациях. Такой подход может существенно повысить качество отечественной системы образования, способствуя формированию интереса ребенка к обучению и развитию его познавательных и социальных навыков.

Ключевые слова: дошкольник, старшая группа, социально-эмоциональные навыки, педагогика Реджио, дошкольная организация, педагог-воспитатель.

Кіріспе. «Еліміздің тағдыры – жастардың қолында. Біз отаншылдығын нақты ісімен көрсететін әрі мәдениеті жоғары ұрпақ өсіруге міндеттіміз. Реформаның бәрін жастардың игілігі үшін жасап жатырмыз. Бұл – әншейін әдемі сөз емес, мемлекет стратегиясының түпкі мәні. Бүгінгі жастар біздің жас кезімізге қарағанда әлдеқайда көп біледі. Қазіргі технология дәуірінде бұл – қалыпты нәрсе. Қазақстанда дарынды, білімді әрі мақсатына ұмтыла білетін қыз-жігіттер көп. Дәл сол себепті мен жастарға сенемін деп жалықпай айта беремін», - деген президент Қ.К. Тоқаевтың жастарға сенімі мен олардың отаншылдығы мен мәдениетін дамытуға шақыруы Реджио педагогикасының қағидағарымен үйлеседі (ҚР президенті Қ.К. Тоқаев, 2025ж).

Бұл педагогика баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуына, оның шығармашылық қабілеттері мен әлеуметтік жауапкершілігін дамытуға бағытталған. Реджио әдісі арқылы мектеп жасына дейінгі балалар өз ортасымен үйлесімді дамып, еркін ойлауды, өз идеясын жүзеге асыруды үйренеді. Бұл болашақта олардың отанға деген сүйіспеншілігін нақты істермен көрсетуге және қоғамның белсенді азаматы болуына негіз қалайды. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасында мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен оқытуға жайлы және қауіпсіз жағдай жасау, баланың даралығын қолдау және дамытушы заттық-кеңістіктік ортаны қалыптастыру басты міндеттер ретінде айқындалған. Бұл міндеттер Реджио педагогикасының негізгі идеяларымен үндеседі, себебі аталмыш тәсіл баланың жеке ерекшеліктерін дамытуға және оны тұлға ретінде қабылдауға ерекше назар аударады.

Реджио педагогикасы бойынша әр бала – өзіндік әлеуеті мен

қызығушылықтары бар дербес тұлға. Бұл әдістің басты ерекшелігі – баланың өзіндік шығармашылық, танымдық, коммуникативтік дағдыларын дамытуға бағытталуы. Бағдарлама міндеттеріндегі баланың зияткерлік және әлеуметтік дағдыларын дамыту, сондай-ақ ұлттық және отбасылық құндылықтарға баулу идеялары Реджио әдісінің философиясына сәйкес келеді. Бұл тәсіл баланың қоршаған әлеммен белсенді қарым-қатынас орнатуына, зерттеушілік қабілеттерін арттыруға және оны шығармашылық тұрғыдан дамытуға мүмкіндік береді.

Дамытушы заттық-кеңістіктік орта Реджио педагогикасының маңызды құрамдас бөлігі. Мұндай орта балаларды белсенді зерттеуге, өз идеяларын жүзеге асыруға және олардың табиғи қызығушылығын қолдауға мүмкіндік береді. Бұл бағдарламаның балалардың жас ерекшеліктеріне сай дағдыларын қалыптастыру және оқыту міндеттерімен тікелей үйлеседі. Сонымен қатар, Реджио тәсілі инновациялық әдістер мен технологияларды қолдану арқылы балалардың шығармашылық ойлауын және зерттеушілік қабілеттерін дамытуға басымдық береді.

Реджио педагогикасында ата-аналардың рөлі ерекше маңызға ие. Баланың тәрбиесі мен дамуына отбасы мен педагогтардың бірлескен қатысуы – оқу бағдарламасының отбасы мен мектепке дейінгі ұйымдардың күш-жігерін біріктіру туралы талабымен толық сәйкес келеді. Мұндай ынтымақтастық баланың тұлғалық дамуына оң ықпал етіп, оның мектепке физикалық, психологиялық және әлеуметтік тұрғыдан дайын болуына көмектеседі. Реджио педагогикасы мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен оқытуда заманауи әрі тиімді әдістемелік тәсіл. Оның идеялары мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасының міндеттерімен үйлесе отырып, балалардың зияткерлік, шығармашылық және әлеуметтік дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Бұл әдіс мектепке дейінгі білім берудің сабақтастығын қамтамасыз етуде ерекше маңызға ие (Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы, 2022).

Қазіргі таңда қоғам сұраныстарына сәйкес мектепке дейінгі білім беру жүйесіне инновациялық технологияларды енгізу, уақыт талаптарына сай құру көкейкесті мәселенің бірі. Осыған орай, мектепке дейінгі білім беруді инновациялық тұрғыдан қарау, озық тәжірибелер мен идеяларды насихаттау қажеттілігі туып отыр. Мектепке дейінгі ұйымдар білім беру жүйесінің басқа да институттары секілді белгілі бір қоғамның, қоғамдық қарым-қатынас жүйесінің негізінде өз қызметін атқарады, сондықтан да олардың жалпы жағдайы, орны көбіне сыртқы факторлардың әсерінен, қоршаған әлеуметтік ортамен қарым-қатынасының кейпімен анықталады (Иманбеков, т.б., 2019). Осы тұста біз зерттеуімізге сәйкес Реджио педагогикасын бала дамуының барлық дағдыларына әсер ететіндігін айта кеткіміз келеді. Бұл технология шет елдерде кеңінен қолданылып келеді, ал қазіргі кезде біздің елімізде Алматы, Шымкент, Астана, Семей қалаларында қолданылып келеді. Бұл технологияға қысқаша тоқталатын болсақ:

Реджио-Эмилия тәсілі Италияның солтүстігіндегі қалада құрылды. Екінші дүниежүзілік соғыс аяқталғаннан кейін ата-аналар мен тәрбиешілер жаңа білім беру тәжірибесін іздеді. Реджо-Эмилиядағы алғашқы мектепке дейінгі балабақша 1963 жылы тәрбиеші Лорис Малагуццидің көмегімен ашылды. Реджио Эмилия әдісі қоғамдастық пен оның мәдениетіне негізделген, бірақ оның идеялары Джон Дьюи, Жан Пиаже, Лев Выготский, Дэвид Хокинс, Джером Брунер, Ховард Гарднер сияқты зерттеушілер әзірлеген мектепке дейінгі білім беру принциптеріне негізделгенін айта кету керек. 1991 жылы қалалық мектепке дейінгі мекемелердің бірі, Diana мектепке дейінгі мекемесі, Newsweek журналы мектепке дейінгі білім берудің инновациялық әдістерін ескере отырып, әлемдегі ең озық мектепке дейінгі мекемелердің бірі деп аталды. Бұл мектепке дейінгі мекемелер баланы белсенді азамат және туғаннан бастап құқықтардың иесі ретінде қарастырды, оның жеке басы және оқуға белсенді қатысуы үшін бағаланды. Реджо Эмилия балабақшалары эстетикасымен танымал. Әрбір ресурс балаларды зерттеуге және ресурстарға пластикалық құбырларының қалдықтары, қораптар, маталар, шелектер, тастар, блоктар және саз сияқты заттар кіруі мүмкін. Бөлмелер ашық және балалар кеңістіктер арасында еркін қозғала алатындай етіп жасалған (Caren Go, 2024).

Реджио педагогикасы әр баланың біртұтас дамуына баса назар аударады. Өнер, музыка, театр өнері және қозғалыс сияқты өзін-өзі көрсетудің әртүрлі формаларын қоса алғанда, ол әртүрлі интеллект түрлерін, әлеуметтік дағдыны дамытуға ықпал етеді. Бұл тәсіл балалардың әртүрлі дарындары бар екенін анықтайды, бұл оларға түрлі салаларда зерттеуге және табысқа жетуге мүмкіндік береді (Ердембекова, т.б., 2024).

Қоршаған орта Реджио педагогикасының ажырамас бөлігі. Егер, балалар жұмыс істеуге ынталандыратын материалдары бар әдемі ортаға орналастырылса, олар қоршаған ортаны зерттеуге және құрметтеуге ынталы болады деп саналады. Реджио Эмилия балабақшаларындағы ішкі кеңістіктер, әдетте, тәрбиеленушілерді қызықтыру үшін көптеген жабық өсімдіктермен, жүзіммен және табиғи жарықпен жобаланған табиғаттан шабыттандырады. Бөлмелерде кеңістік пен сенімділік сезімін қалыптастыру үшін бірнеше айналар, есіктер, терезелер болады. Ашық алаң немесе орталық жалпы аймақ көбінесе ашық ас үйге іргелес болады, ал балалардың жұмыстары бүкіл балабақшадағы галереяларда көрсетіледі.

Реджио педагогикасын мектепке дейінгі ұйым тәрбиешісі және ата-ана философия туралы түсініктерін кеңейту үшін осы идеяларды нақты білуі қажет:

- Философияның негізгі қағидасы – барлық балалар күшті, қабілетті және төзімді. Кеңес: әр баланың дауысы бар және бағаланады, қабілетті және креативті деген сенімі туралы үнемі хабарлап отыру.

- Әр бала қоршаған әлемге деген танданыс пен қызығушылыққа толы. Сондықтан бала өзіне қызықты нәрсені зерттегенде, оның бір нәрсені үйрену мүмкіндігі жоғары болады. Кеңес: үстелдерге бірнеше түрлі экспонаттарды

орналастырыңыз, сонда балалар таңертең келгенде, олар әрі қарай зерттеу және ашу үшін өз тақырыптарын таңдай алады.

- Балалардың өз ойын білдіру үшін қолданатын «100 тілі» бар. Бұл балаларға қарым-қатынас жасаудың және ойлар мен білім алмасудың көптеген тәсілдерін ұсынудың маңыздылығын көрсетеді. Кеңес: бұл тілдер сурет салудан, және мүсіндеуден ән айтуға, би билеуге және драмалық ойынға дейін болуы мүмкін. Балалардан не істегенді ұнататынын сұраңыз және оларды өз ойын білдірудің әртүрлі тәсілдерін қолдануға шақырыңыз.

- Балалардың мүдделеріне жауап беру шынайы тарту мен зерттеуді өмірге әкеледі. Жобалық жұмыс балаларға жеке қызығушылық тудыратын тақырыптарға терең араласуға мүмкіндік береді және оларға өз оқуын құруға мүмкіндік береді. Кеңес: әртүрлі ресурстарды, өзара әрекеттесуді және тәжірибені ұсыныңыз. Барлық балалардың берілген нәтижелермен бір уақытта бірдей тәжірибені орындауына емес, ашық жобалық жұмысқа назар аударыңыз.

- Реджо педагогикасында қоршаған орта үшінші тәрбиеші ретінде қарастырылады. Оқу кеңістігінде балалардың қиялын ынталандыратын, олардың шығармашылығына ықпал ететін және ынтымақтастық пен қарым-қатынасты ынталандыратын материалдар мен құралдар болуы керек. Кеңес: оқу ортаның үй сияқты жылы шырайлы және жарық етіңіз. Кеңістіктерде табиғи жарық көп болуы керек, табиғатқа қатты назар аударылуы керек және балаларды өздерін қызықтыратын нәрсеге тереңірек енуге ынталандыру үшін үнемі дамып отыруы керек.

- Педагог білімнің серіктесі және тең авторы. Кеңес: өзіңізді «білім таратушы» ретінде емес, бірлескен оқу-тәрбие процесінде балаларға басшылық пен қолдау көрсететін бірлескен автор және көмекші ретінде қарастыруға тырысыңыз.

- Отбасылар, мектепке дейінгі ұйым қауымдастығы және балалар арасындағы қарым-қатынасты дамыту. Кеңес: баласының қалай дамып жатқаны туралы кері байланыс беру үшін отбасылармен үнемі ашық қарым-қатынасты сақтаңыз. Отбасылар мен тәрбиешілердің әр балаға өз әлеуетін ашуға көмектесу үшін серіктестікте жұмыс істеу мүмкіндіктерін іздеңіз.

- Реджо педагогикасы барлық қатысушы тараптар – балалар, отбасылар және тәрбиешілер - баланың оқуын тереңдету және кеңейту үшін мүмкіндіктерді байқауға, ойлауға, бағалауға және барынша пайдалануға мүмкіндік беру үшін балалардың әңгімелері мен өкілдіктерін құжаттауға баса назар аударады. Кеңес: құжаттаманың әртүрлі формаларын қолданыңыз, мысалы, балалардың жұмысын суретке түсіру, әңгімелерді жазу және оны балалар, тәрбиешілер мен отбасылар бір жыл бойы материалды оқуды жалғастыра алатындай етіп көрсету.

Мектепке дейінгі ұйым тәрбиешілері дәстүрлі құрылымдармен және қалыптасқан оқу жоспарларымен жұмыс істесе де, тәрбиешілер Реджо-Эмилия принциптерінен шабыт алып, оларды өздерінің оқу ортасына бейімдеудің көптеген жолдарын қолданып жатады. Реджо педагогикасында ең бастысы

балаға ой еркіндігі беріледі, таңдау жасатамыз және әр балаға сапалы мектепке дейінгі білімге қол жеткізу мүмкіндігі беріледі, бұл оның дұрыс өсуі мен болашақта дамуы үшін берік негізін қалайды (Simone Brien Eight, 2022).

Баланы тәрбиелеуге келетін болсақ, ата-аналардың көпшілігі балаларының олар үшін ең жақсы ортада болуын қалайды. Балалар әртүрлі деңгейлерде және әртүрлі тәсілдермен үйренеді. Әр бала үшін орта қолайлы болуы қажет. Міне, Реджо Эмилиядағы оқыту әдісі қоршаған ортасы әр бала үшін жарқын және қолайлы. Қоршаған орта бала дамуына өте маңызды. Шын мәнінде, Реджо-Эмилия ортасы оқу-тәрбие процесінің негізгі бөлігі ретінде қарастырылады. Реджо Эмилиядағы бөлменің қалай көрінетінін және оның дизайны кішкентай балаларға неге соншалықты әсер етеді. Өйткені шетелде мектепке дейінгі ұйымды ертегідегідей баланың жасына сай безендіріп қояды. Лорис Малагуцци — Реджо-Эмилиядағы (Италия) әйгілі мектепке дейінгі мекемелердің негізін қалаушы – өзінің білім беру философиясын айтқан кезде, ол тәрбиешілерді кішкентай балаларда әлеуметтік ортада қабілетті және сауатты балаларды көруге шақырды. Ол әлеуметтік оқыту когнитивті дамудан бұрын болатынын атап өтті. Осы әлеуметтік оқыту факторына байланысты Малагуцци қоршаған орта білім беру процесінде шешуші рөл атқаратынына назар аударды.

Реджо Эмилияның мәні - бала зерттеу еркіндігін алады және оқу процесін өзі құрады, ал тәрбиеші көмектеседі. Мұндай ынтымақтастық баланың позициясынан дүниеге көзқарасын кеңейтеді, оның өзі құбылыстардың, заттардың, оқиғалардың өзара байланысын байқайды. (Ердембекова, т.б., 2022). Шын мәнінде, қоршаған орта Реджо-Эмилия тәсілінде «Үшінші педагог» ретінде анықталады. Себебі бұл балаларға өз қызығушылықтарын зерттеуге, басқа балалармен ашық жұмыс істеуге және бөлмеде және одан тыс тәжірибеден үйренуге мүмкіндік береді. Реджо Эмилия бөлмесі өте қонақжай және эстетикалық жағымды. Педагогтер қоғамдастықтан, балалардың мәдениетінен, табиғатынан шабыт алып, бөлмені табиғи, түрлі-түсті және пайдалы материалдармен-музыкалық аспаптардан бастап қабықтарға дейін толтырады. Реджо-Эмилиядан шабыттанған сабақтар ойын арқылы қарым-қатынасты және ынтымақтастықты ынталандыру үшін жасалған. Бөлмелерге арналған материалдар шығармашылықты, мәселелерді шешуді, экспериментті, зерттеуді және ашық ойынды ынталандыру үшін мұқият енгізілген.

Ашық оқу ортасы сонымен қатар тәрбиешілерге бөлмедегі әр баланың жеке қажеттіліктеріне сезімтал жауап беру үшін кеңістік беру арқылы икемділікті тудырады. Балаға бір нәрсені өз бетімен зерттеуге мүмкіндік берілгенде, әсіресе табиғатта – ол объект немесе тұжырымдама туралы көбірек білуге және түсінуге уақыт бөлуі мүмкін. Тәрбиеші баладан қызықты бір затты сипаттау үшін сурет салуды немесе рөлдік ойын арқылы оның сезімін ойнауды сұрай алады. Ашық зерттеуге есік ашып, ойынның білім беру күшін ашқанда мүмкіндіктер шексіз. Бұл балама стилі баланың өмір сүретін мәдениетін көрсететін етіп ұйымдастырылған. Жарық, мөлдірлік және табиғи материалдар элементтері бөлмедегі эстетикалық дизайнның негізгі екіні болып табылады.

Балаларға оқу материалдарына қол жетімділік беріледі (мысалы, кітаптар, қарындаштар және текшелер), бірақ бөлменің орналасуы мен стилі балалар өздерінің оқуын бағыттауға шабыттануы керек деген идеяға негізделген.

Сондай-ақ, балаларға «жүз тілді» үйренуге және билеу, музыка ойнау немесе рөлдік ойындар ойнау сияқты қалаған жерде еркін қозғалуға мүмкіндік беретін ашық кеңістік бар. Реджо-Эмилия бөлмесінде бекітілген орындар жоқ. Бұл тұжырымдама зерттеу мен байланыстың органикалық мүмкіндіктерін ынталандырады және балалардың оқуында шынайы қуанышты оятады. Реджио көшіруге болатын модель немесе жүйе емес, парадигма немесе теория емес және Монтессори әдісінен айырмашылығы, бұл тәрбиешілерге арнайы дайын жоспар емес. Бұл тәсілді көшіру мүмкін емес, өйткені ол контекстке байланысты оқыту әдісін білдіреді: оның мәдениетіне, балаларына және географиясына тән, соған орай әр ортаға байланысты өзгеріп отырады (*The Emerging Reggio Emilia Philosophy & What it Can Mean for Children*, 2018). Монтессори және Реджо-Эмилия тәсілі - бұл баланың үлгісі мен оның әлеуетін ұстануға қоғамдастыққа бағытталған кеңістіктер. Алайда, доктор Мактаманидің айтуынша, олар материалдары да әртүрлі. Реджо Эмилияда ынтымақтастыққа баса назар аударылады (*Gabriela Kelemen*, 2015).

Қазақстандағы білім беру үдерісі жаһандану кезеңінде тұрғанын ескере келе, білім беру саласында білім мазмұнын жаңарту, оларды іске асыру және практикада пайдалану мәселесі дәл қазіргі таңда қолға алынып отыр. Бұл жаңарудың барлығы тұлғаға бағдарланған, сонымен қатар, сыни ойлауына, өз шешімін өзі дұрыс қабылдауына және сол шешімдеріне жауапкершілікті өз мойнына алуға негіз бола алады (*Аманжолова*, т.б., 2023).

Реджио педагогика қағидаларын пайдалануда балаларда келесі дағдылар қалыптасады: «Физикалық қасиеттерді дамыту», «Коммуникативтік дағдыларын дамыту», «Танымдық және зияткерлік дағдыларын дамыту», «Шығармашылық дағдыларын, зерттеушілік іс-әрекетін дамыту», «Әлеуметтік-эмоционалды дағдыларын қалыптастыру». Осы дағдыларға жеке тоқталатын болсақ, «Физикалық қасиеттерді дамыту» бойынша Реджио педагогикасының қағидалары бойынша, балалардың физикалық қасиеттерін дамыту табиғи ойындар мен әрекеттер арқылы жүзеге асады. Балалар табиғи материалдармен жұмыс істеп, қолдарының ұсақ моторикасын дамытады және дене қимылдарына байланысты үйлесімділік қалыптасады. Жаттығулар мен қозғалыс ойындары арқылы балалардың ептілік, төзімділік, және тепе-теңдік дағдылары жетіледі. Топтық жұмыстар кезінде балалар бірге әрекет етіп, қозғалыс арқылы әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын да дамытады. Ашық алаңдарда еркін ойындар ұйымдастыру арқылы балалардың қимыл белсенділігі арттырылады. Физикалық белсенділіктер балалардың денсаулығын нығайтып, эмоциялық күйзелісті азайтуға ықпал етеді.

«Коммуникативтік дағдыларын дамыту» бойынша Реджио педагогикасында балалардың коммуникативтік дағдылары еркін қарым-қатынас пен өз пікірлерін ашық айтуға бағытталған ортада дамиды. Балалар өз ойларын

суреттер, мүсіндер немесе әңгімелер арқылы жеткізіп, түрлі тілдік құралдарды қолдануға үйренеді. Топтық жобаларда балалар бір-бірімен идеялар алмасып, ортақ шешім қабылдауды және келісуді меңгереді. Педагог балалардың сұрақтарына тыңдай отырып, оларды өз ойларын нақты әрі жүйелі түрде жеткізуге ынталандырады. Оқу ортасында көптілділік және әртүрлі мәдени құндылықтарды қабылдау балалардың тілдік және мәдениаралық қарым-қатынас дағдыларын нығайтады. Балалар бірлескен әрекеттер барысында әңгімелесу, пікірталас жүргізу және өз көзқарастарын қорғау дағдыларын дамытады. «Танымдық және зияткерлік дағдыларын дамыту» бойынша Реджио педагогикасында танымдық және зияткерлік дағдылар балалардың қызығушылығына негізделген зерттеу әрекеттері арқылы дамиды. Балалар табиғат құбылыстарын бақылап, эксперименттер жасап, әлемді өз бетінше тануға үйренеді. Жобалық жұмыс барысында балалар мәселені талдап, шешімін табуға бағытталған ойлау қабілеттерін жетілдіреді. Креативті тапсырмалар арқылы балалар логикалық ойлау, себеп-салдар байланысын түсіну және болжам жасау қабілеттерін дамытады. Педагогтар балаларға түрлі ресурстар мен материалдарды ұсыну арқылы олардың зерттеушілік дағдыларын қолдайды. Танымдық процестерді визуалды құралдармен көрсету балалардың ақпаратты терең түсінуіне және оны есте сақтауына ықпал етеді.

«Шығармашылық дағдыларын, зерттеушілік іс-әрекетін дамыту» бойынша Реджио педагогикасында шығармашылық дағдыларды дамыту үшін балаларға өз идеяларын еркін білдіруге мүмкіндік беретін көркем материалдар мен орта ұсынылады. Балалар табиғи материалдар мен қайта өңделетін ресурстарды пайдаланып, жаңа заттар жасап, қиялын дамытады. Зерттеушілік іс-әрекет барысында балалар өз сұрақтарына жауап іздеп, тәуелсіз ойлау қабілетін қалыптастырады. Тәжірибе жасауға арналған орталар балаларды шығармашылық шешімдер табуға және жаңа нәрселерді ашуға ынталандырады. Топтық жұмыстар кезінде балалар бір-бірінің идеяларын тыңдап, оларды біріктіру арқылы бірегей жобалар жасауға үйренеді. Балалардың шығармашылық қабілеттері көркем өнер, театр, музыка және қимыл ойындары арқылы кешенді түрде дамытылады. «Әлеуметтік-эмоционалды дағдыларын қалыптастыру». Реджио педагогикасында әлеуметтік-эмоционалды дағдыларды қалыптастыру балаларға өз сезімдерін ашық білдіру және басқалардың эмоцияларын түсіну арқылы жүзеге асады. Топтық жобалар мен ойындар балаларға бір-бірімен ынтымақтасуды, кезекпен әрекет етуді және ортақ шешім қабылдауды үйретеді. Педагогтар балаларға өз пікірін білдіруге мүмкіндік беріп, олардың өзін-өзі бағалауын және сенімділігін нығайтады. Қақтығыс жағдайларында балаларды диалог арқылы мәселені шешуге бағыттап, эмоционалды тұрақтылықтарын дамытуға ықпал етеді. Балалар әртүрлі мәдениеттер мен дәстүрлерді зерттеу арқылы эмпатия мен сыйластық сезімдерін қалыптастырады. Әлеуметтік өзара әрекеттестікке бай ортада балалар достық, өзара қолдау және жауапкершілік сияқты маңызды құндылықтарды меңгереді.

Материалдар және әдістер. Мақалада Реджио педагогиканың мектеп

жасына дейінгі баланы дамыту мен тәрбиелеуге әсері бойынша кешенді жұмыстар іріктеліп, бағалау көрсеткіштері белгіленді. Зерттеу нәтижелері еңделіп, берілді.

Зерттеу жұмысында мектепке дейінгі оқыту мен тәрбиелеуге қатысты нормативті және әдістемелік материалдарды зерделей келе, Реджио педагогикасының қағидадтарына сүйене отырып дағдылардың даму схемасын құрастырдық (сурет 1).

Сурет 1 – Реджио педагогикасының мектеп жасына дейінгі балалардың 5 дағдысын дамыту схемасы

Реджио педагогикасы мектеп жасына дейінгі балалардың жан-жақты дамуына бағытталған бірегей әдіс болып табылады. Бұл педагогикалық тәсіл балалардың физикалық, коммуникативтік, танымдық, шығармашылық және әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын кешенді түрде дамытуға мүмкіндік береді. Балалардың табиғи қызығушылығы мен зерттеушілік әлеуетін қолдау арқылы, педагогика оларды өзіндік қабілеттерін еркін дамытуға ынталандырады. Әдіс балалардың танымдық белсенділігін арттыруға, шығармашылық ойлау қабілетін дамытуға, сондай-ақ өзара қарым-қатынас және қоғамға бейімделу дағдыларын жетілдіруге ықпал етеді. Кешенді дамыту жұмыстары балалардың жас ерекшеліктерін және олардың табиғи ортасын ескере отырып құрылады. Бұл тәсілде табиғи материалдар, топтық жобалар және интерактивті әдістер қолданылады (кесте 1). Реджио педагогикасы арқылы балалардың қызығушылығы мен қажеттіліктеріне сәйкес жеке бағытталған білім беру ортасын құруға мүмкіндік бар. Төменде осы әдіс бойынша дағдыларды дамытуға арналған жұмыстардың негізгі бағыттары мен нәтижелері көрсетілген.

Кесте 1 - Реджио педагогикасының мектеп жасына дейінгі баланы дамыту мен тәрбиелеуге әсері бойынша кешенді дамыту жұмыстары

Дағдысын дамыту салалары	Кешенді дамытудың жалпы сипаттамасы	Қолданылатын тәсілдер мен құралдар	Күтілетін нәтижелер
Физикалық қасиеттерді дамыту	Балалардың қол моторикасы мен дене қимылдарындағы түрлі қозғалыстарды дамыту.	Табиғи материалдарды пайдалану, жаттығулармен айналысу.	Балалардың дене айқындықтары мен толималылығын дамыту.
Коммуникативтік дағдылар	Ойларды еркін түрде білдіруге жағдай жасау.	Жобалық жұмыстар мен топтық дискуссияларды ұйымдастыру.	Балалардың пікір айту мен диалогтарға дүретіліктерін дамыту.
Танымдық және зияткерлік дағдылар	Дүниені зерттеу және эксперименттер жүргізу арқылы балалардың танымдық белсенділігін арттыру.	Табиғат құбылыстарын бақылау, зерттеу жобаларын орындау, креативті тапсырмаларды шешу.	Балалардың логикалық ойлау, себеп-салдар байланысын түсіну және мәселені шешу қабілеттерін дамыту.
Шығармашылық дағдылар	Балаларға өз идеяларын еркін білдіруге мүмкіндік беру.	Табиғи материалдар мен қайта өңделетін ресурстарды пайдалану, көркем өнер құралдарын қолдану.	Балалардың шығармашылық ойлау қабілеттері мен қиялын дамыту.
Әлеуметтік-эмоционалдық дағдылар	Балаларға өз сезімдерін білдіруге және басқалардың эмоцияларын түсінуге көмектесу.	Топтық ойындар мен жобаларды ұйымдастыру, диалог арқылы мәселелерді шешуді үйрету.	Балалардың өзара сыйластық, достық және жауапкершілік сезімдерін қалыптастыру.

Нәтижелер. Эксперименттік-тәжірибелік жұмысқа жалпы саны 51 мектеп жасына дейінгі бала қатысты. Оның ішінде 25 мектеп жасына дейінгі ересек бала бақылау тобында, ал 26 мектеп жасына дейінгі ересек бала эксперименттік топта болды. Зерттеу эксперименті Семей қаласындағы «Өрлеу» балабақшасында жүргізілді. Жоғарыда көрсетілген бала дағдыларының барлығына дерлік осы Реджио педагогикасының қаншалықты әсер ететіндігін зерттеу барысында анықтай алдық (кесте 2, кесте 3).

Экспериментте балалардың 5 негізгі дағдысы (физикалық, коммуникативтік, танымдық, шығармашылық, әлеуметтік-эмоционалдық) А.И. Захаровтың «Үйдегі қорқыныш» және И.Б. Дерманованың «Оқиғаны аяқта» әдістемелері арқылы анықталды. Әр дағды жоғары, орташа, төмен деңгейлер бойынша сараланды. Деректер арасындағы байланыс Pearson және Spearman корреляция коэффициенттері арқылы бағаланып, шығармашылық пен әлеуметтік-эмоционалдық дағдылардың дамуының ең жоғары нәтижелер көрсеткені анықталды. Жоғарыда айтылған дағдыларға байланысты эксперименттік топқа қалыптастыру кезеңінде әртүрлі жұмыстар ұйымдастырылды. Реджио педагогикасының элементтерін сол топтарға енгіздік. Эксперимент топта жүргізілген жұмыстар: «Ақ бөлме» – бұл бөлмеде балалар бір мезгіл қабырғаға да, жерге де өз ойларын сурет арқылы бейнелейді. Жыл басынан бастап әртүрлі жобалар енгізілді: «Су патшалығы» жобасы, «Ғарыш деген не?» жобасы, «Жүннің маңызы, пайдасы» жобасы, «Сиқырлы тас» жобасы, «Аралар»

жобасы, «Жасыл алаң» жобасы. Бұл жұмыстар балалардың шығармашылық ойлауын дамытуға және қоршаған ортаны зерттеуге қызығушылығын арттыруға бағытталды, сондай-ақ ұжымдық жұмыс пен танымдық белсенділік дағдыларын жетілдіруге ықпал етті. Жобалар барысында балалар еркіндік пен өзін-өзі көрсету мүмкіндігін алып, зерттеушілік қабілеттерін дамытты. Сонымен қатар, олардың жеке және әлеуметтік дағдылары жаңа деңгейге көтерілді. Зерттеудің қорытынды кезеңінде анықтау кезеңінде алынған әдістемелерді қайтадан алдық.

Кесте 2 - Реджио педагогика негізінде балалардың біліктері мен дағдылары дамуының бақылау нәтижелері бойынша жиынтық есебі (бақылау тобы)

Дағдылар түрі Бала саны 25	Жоғары деңгей (%)	Орташа деңгей (%)	Төмен деңгей (%)
Физикалық қасиеттерді дамыту	32%	44%	24%
Коммуникативтік дағдыларды дамыту	22%	48%	30%
Танымдық және зияткерлік дағдылар	21%	49%	30%
Шығармашылық және зерттеу дағдылары	23%	46%	31%
Әлеуметтік-эмоционалды дағдылар	22%	45%	33%

Балалардың біліктері мен дағдылары дамуының бастапқы бақылау мониторингінде 25 бала қамтылды.

«Физикалық қасиеттерді дамыту» бойынша жоғары деңгей – 32% -ды, орташа деңгей – 44%-ды, төмен деңгей – 24%-ды көрсетті. «Коммуникативтік дағдыларын дамыту», бойынша – жоғары деңгей – 22%-ды, орташа деңгей – 48%-ды, төмен деңгей – 30%-ды көрсетті. «Танымдық және зияткерлік дағдыларын дамыту» жоғары деңгей – 21% -ды, орташа деңгей – 49%-ды, төмен деңгей – 30%-ды көрсетті. «Шығармашылық дағдыларын, зерттеушілік іс-әрекетін дамыту» жоғары деңгей – 23% -ды, орташа деңгей – 46%-ды, төмен деңгей, – 31%-ды көрсетті. «Әлеуметтік-эмоционалды дағдыларын қалыптастыру жоғары деңгей – 22% -ды, орташа деңгей – 45%-ды, төмен деңгей – 33%-ды көрсетті.

Кесте 3 - Реджио педагогика негізінде балалардың біліктері мен дағдылары дамуының бақылау нәтижелері бойынша жиынтық есебі (эксперимент тобы)

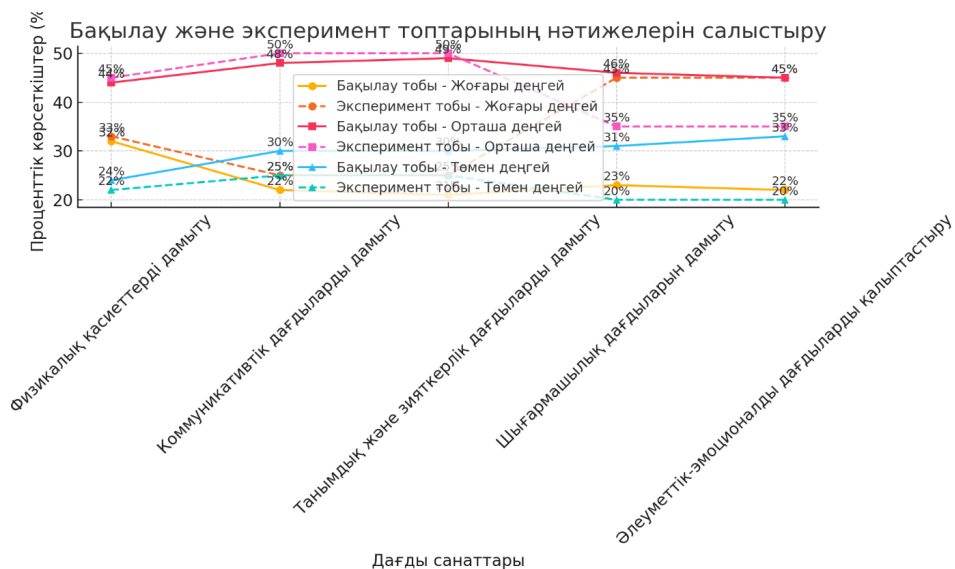
Бақылау көрсеткіштері Балалар саны (26)	Физикалық қасиеттерді дамыту	Коммуникативтік дағдыларды дамыту	Танымдық және зияткерлік дағдыларды дамыту	Шығармашылық және зерттеу іс-әрекетін дамыту	Әлеуметтік-эмоционалды дағдыларды қалыптастыру
жоғары деңгей	33%	25%	25%	45%	45%
орташа деңгей	45%	50%	50%	35%	35%
төмен деңгей	22%	25%	25%	20%	20%

Салыстыру нәтижесінде біз эксперимент тобының барлық дағдылар бойынша бақылау тобына қарағанда жоғары нәтижелер көрсеткенін айқын көрдік, әсіресе танымдық және шығармашылық дағдыларды дамытуда. Бұл эксперименттік әдістің тиімділігін дәлелдейді (Сурет 2).

«Физикалық қасиеттерді дамыту» бойынша жоғары деңгей – 33% -ды, орташа деңгей – 45%-ды, төмен деңгей – 22%-ды көрсетті. «Коммуникативтік дағдыларын дамыту», бойынша - жоғары деңгей – 25% -ды, орташа деңгей – 50 ды, төмен деңгей – 25%-ды көрсетті. «Танымдық және зияткерлік дағдыларын дамыту» жоғары деңгей – 25% -ды, орташа деңгей – 50%-ды, төмен деңгей – 25%-ды көрсетті. «Шығармашылық дағдыларын, зерттеушілік іс-әрекетін дамыту» жоғары деңгей – 45%-ды, орташа деңгей – 35%-ды, төмен деңгей, – 20%-ды көрсетті. «Әлеуметтік-эмоционалды дағдыларын қалыптастыру жоғары деңгей – 45% -ды, орташа деңгей – 35%-ды, төмен деңгей – 20%-ды көрсетті.

Зерттеу нәтижесінен көріп отырғанымыздай Реджио педагогикасының элементтерін қолдану барысында бізде жоғарыда көрсетілген дағдылар соның ішінде «Шығармашылық дағдыларын, зерттеушілік іс-әрекетін дамыту» және «Әлеуметтік-эмоционалды дағдыларды қалыптастыру» деңгейлері жақсы көрсеткіштер көрсетіп отыр.

Зерттеу соңына Реджио педагогика негізінде балалар дағдыларының сызықтық байланысы анықталды (сурет 3).

Сурет 2 - Реджио педагогика негізінде балалардың біліктері мен дағдылары дамуының нәтижелері бойынша жиынтық есебі

Эксперимент нәтижелерінің қорытындысы:

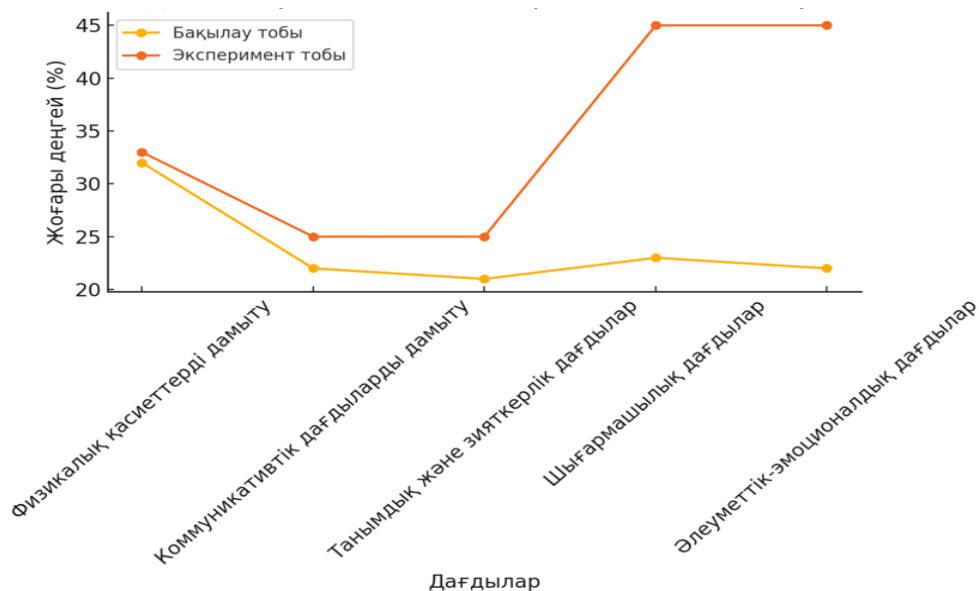
Pearson корреляция коэффициенті бойынша алынған нәтиже 0.93-ке тең, бұл бақылау мен эксперименттік топтар арасында жоғары деңгейдегі сызықтық

байланыстың бар екенін көрсетеді. Яғни, бақылау тобында жоғары көрсеткішке ие болған дағдылар эксперименттік топта да жоғары нәтиже көрсетті.

Spearman корреляция коэффициенті 0.90-ды құрайды, бұл бақылау мен эксперименттік топтардың дағдылар бойынша рангілік деңгейлерінде күшті корреляцияның бар екенін дәлелдейді. Демек, бақылау тобында маңызды болып табылған дағдылар эксперименттік топта да жоғары рангілік маңыздылыққа ие болған.

- Шығармашылық дағдыларды дамыту және әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларды қалыптастыру бойынша эксперименттік топтағы балалар бақылау тобындағы балалармен салыстырғанда әлдеқайда жоғары көрсеткіштерге қол жеткізді.

- Бұл Реджио педагогикасы элементтерін қолданудың балалардың жан-жақты дамуына, олардың өздігінен зерттеу және шығармашылық әлеуетін дамытуға оң ықпал ететінін растайды.

Сурет 3 - Реджио педагогикасы негізінде балалар дағдыларының сызықтық байланысы

Эксперимент барысында алынған нәтижелер Реджио педагогикасының тиімділігін дәлелдейді. Бұл әдіс балалардың танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, олардың шығармашылық және әлеуметтік-эмоционалдық қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқаратынын көрсетеді.

Дискуссия. Мектепжасына дейінгі баланың жан-жақты дамуына ықпал ететін әлемдік технологиялардың бірі ол Реджио педагогика. Реджио педагогикасы - әлемдік деңгейде танылған, балалардың еркін шығармашылығын, зерттеу және өз бетімен білім алу қабілеттерін дамытуға бағытталған оқыту жүйесі.

Бұл педагогикалық тәсіл Италияның Реджо-Эмилия қаласында пайда болып, бүкіл әлемде танымалдыққа ие болды. Төменде осы әдістің маңыздылығын зерттеген авторлардың көзқарастары талданады. Caren Go-ның «Finding evidence-based practice: a qualitative meta-synthesis of research on Reggio Emilia practices in Australian early childhood settings» атты мақаласы Реджио Эмилия педагогикасының ерекше тәсілдерін түсінуге негізделген маңызды зерттеу болып табылады. Бұл әдістің басты ерекшелігі – баланы оқу мен тәрбие процесінің орталығына қою, оның жеке қызығушылықтары мен қабілеттерін дамыту. Зерттеу барысында дәлелденгендей, Реджио Эмилия әдістері баланың шығармашылық және сындарлы ойлау қабілетін ынталандырады. Австралиядағы ерте жастан білім беру мекемелерінде қолдану тәжірибесі бұл тәсілдің әмбебаптығын және тиімділігін көрсетеді. Мұндай педагогикалық көзқарас баланың өзіндік дағдыларын дамытуға, қоғамдастыққа бейімделуге және өз ойын еркін жеткізуге ықпал етеді. Сондықтан бұл мақала Қазақстанда да тәрбие және білім беру үдерістеріне жаңашыл көзқарас енгізуге мүмкіндік беретін құнды құрал бола алады. (Caren Go, 2024).

Emerson және Linder-дің «A review of research on the Reggio-inspired approach: an integrative rethinking» атты мақаласы Реджио Эмилия педагогикасының негіздерін жан-жақты зерттеуге мүмкіндік береді. Мақалада баланы оқыту мен тәрбиелеудің инновациялық тәсілдерінің теориялық және практикалық аспектілері қарастырылады. Авторлар бұл әдістің бала дамуының әлеуметтік, эмоционалдық және когнитивтік жақтарына оң әсер ететінін атап өтеді. Реджио Эмилия педагогикасының баланы зерттеуші ретінде қарастыратын көзқарасы тәрбие процесін жаңа деңгейге көтеруге ықпал етеді. Қазақстандағы тәрбие мен білім беру жүйесіне бұл тәжірибені енгізу баланың шығармашылық әлеуетін ашуға және оның өзіндік құндылығын дамытуға септігін тигізеді. Мақала Реджио әдісінің педагогикалық негіздерін терең түсінуге және оны нақты білім беру үдерістеріне қолдану стратегияларын қалыптастыруға мүмкіндік береді. (Emerson, Linder, 2019)

Santin және Torruella-ның «Reggio Emilia: An essential tool for developing critical thinking in early childhood» атты мақаласы Реджио Эмилия педагогикасының баланың сындарлы ойлауын дамытудағы маңыздылығын ашады. Мақалада бұл әдістің баланың өзіндік пікірін қалыптастырып, проблемаларды шешуге бағытталған дағдыларын жетілдіру үшін таптырмас құрал екені көрсетілген. Авторлар Реджио тәсілінің балаға өздігінен зерттеу жүргізуге және қоршаған ортамен белсенді байланыс орнатуға мүмкіндік беретінін атап өтеді. Қазақстандық білім беру жүйесінде бұл тәжірибені қолдану сын тұрғысынан ойлай алатын және шығармашылық қабілеттері дамыған тұлғаларды тәрбиелеуге үлес қосады (Santin, Torruella, 2017).

Trew және Squires-тің «Reggio Emilia Encounters: Relationships, Equity and Citizenship in Our Early Learning Environments» атты мақаласы Реджио Эмилия педагогикасының қарым-қатынас, теңдік және азаматтық құндылықтарын дамытудағы рөлін зерттейді. Авторлар бұл тәсілдің балалар арасындағы ынтымақтастық пен әлеуметтік әділеттілікті қалыптастыруда маңызды

екенін ерекше атап көрсетеді. Мақалада Реджио педагогикасының баланың азаматтық жауапкершілігін және қоғаммен байланысын нығайтатын білім беру ортасын құруға ықпалы талданған. Қазақстандық тәрбие жүйесінде бұл тәсілді қолдану әлеуметтік-эмоционалдық дамыған, қоғамға бейімделген тұлғаларды тәрбиелеуге мүмкіндік береді (Trew, Squires, 2019).

Katharina Hettinger-дің «Teacher classroom management self-efficacy: Longitudinal relations to perceived teaching behaviors and student enjoyment» атты мақаласы педагогтың өзін-өзі басқару тиімділігі мен баланың оқу процесінен ләззат алуы арасындағы байланысты зерттейді. Реджио Эмилия педагогикасымен байланыстыра отырып, бұл зерттеу педагогтың сенімділігі мен тиімді оқыту әдістерінің баланың шығармашылық дамуы мен қызығушылығын арттыруға ықпал ететінін көрсетеді. Автордың зерттеулері тәрбиеші мен баланың қарым-қатынасының сапасын арттыру арқылы оқыту процесін жақсартудың маңыздылығын айқындайды. Қазақстанда Реджио педагогикасының педагогтердің кәсіби дамуына және оқушылардың білімге деген ынтасын арттыруға әсерін зерттеуге негіз бола алады (Katharina Hettinger, 2021).

Arzu Akar Gencera және Mubeccel Gonenb-нің «Examination of The Effects of Reggio Emilia Based Projects on Preschool Children’s Creative Thinking Skills» атты мақаласы Реджио Эмилия әдістерінің мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық ойлау қабілеттеріне әсерін зерттейді. Авторлар бұл тәсілдің балаларды өзіндік идеяларды еркін зерттеуге және шығармашылық тапсырмаларды орындауға ынталандыратынын анықтаған. Зерттеу нәтижелері Реджио педагогикасының баланың ойлау процесін дамытуға ықпал ететін тиімді әдіс екенін дәлелдейді. Бұл тәсілді Қазақстанның мектепке дейінгі білім беру жүйесінде қолдану шығармашылық әлеуеті жоғары, жаңашыл ойлай алатын балаларды тәрбиелеуге мүмкіндік береді. Бұл пікір Реджио педагогикасының әлемдік деңгейдегі маңыздылығын айқындайды және оның білім беру саласындағы орнының ерекше екенін көрсетеді (Arzu Akar Gencera, Mubeccel Gonenb., 2015).

Қорытынды. Сонымен қорытындылайтын болсақ, қазіргі заманғы білім беру жүйесінде баланың жеке тұлғалық дамуы мен әлеуетін ашуға бағытталған әдістемелердің маңызы зор. Реджио Эмилия педагогикасы – осындай тәсілдердің бірі, ол баланы білім беру процесінің орталығына қоя отырып, оның шығармашылық қабілеттерін, сын тұрғысынан ойлауын және қоғаммен өзара әрекеттесу дағдыларын дамытуға бағытталған. Бұл әдіс Италияда пайда болғанымен, қазіргі таңда әлемнің әртүрлі елдерінде кеңінен қолданылып келеді және өзіндік тиімділігін дәлелдеді.

Реджио педагогикасының басты ерекшелігі – баланы зерттеуші және білімді белсенді түрде игеруші ретінде қарастыруы. Балаға өз қызығушылықтары мен қажеттіліктеріне сәйкес білім алуына мүмкіндік беретін бұл әдіс оның когнитивті, әлеуметтік және эмоционалдық дамуына оң әсер етеді. Сонымен қатар, ата-аналар мен мұғалімдер бұл тәсілде баланың оқу процесінің маңызды серіктестері болып саналады, бұл білім беру тәжірибесін барынша жан-жақты

және нәтижелі етеді. Зерттеулер көрсеткендей, Реджио Эмилия тәсілін қолдану балалардың шығармашылық ойлау қабілеттерін арттырып қана қоймай, олардың ортақ жұмыс жасаудағы және азаматтық жауапкершілік танытудағы дағдыларын да дамытады. Бұл тәсіл олардың өзіндік пікірін білдіру, шешім қабылдау және өз ортасына бейімделу қабілеттерін жетілдіреді. Осылайша, Реджио педагогикасы баланың толыққанды тұлға болып қалыптасуына ықпал етеді.

Сонымен, Қазақстандық білім беру жүйесі үшін бұл әдістеме балалардың жеке әлеуетін дамытуға және білім беруді жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік беретін құнды құрал бола алады. Қоғамның шығармашыл, сындарлы және белсенді мүшелерін тәрбиелеу – Реджио педагогикасының негізгі мақсаты, және бұл міндет әрбір тәрбиешінің басты ұстанымы болуы тиіс.

Әдебиеттер

Аманжолова А.Н., Измагамбетова Р.К., Серікова О.С. (2023) «STEAM технологиясы негізінде мектеп жасына дейінгі ересек топ балаларының танымдық дағдыларын дамыту». ҚР ҰҒА Хабаршысы Том 6. №406, - Б. 63-75 <https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.61>

Ердембекова Д.А. (2024). Мектепке дейінгі оқыту мен тәрбиелеудегі Реджио педагогика (баланың 100 тілі): оқу-әдіст. Құрал. Д.А. Ердембекова, А.И. Булшекбаева. – Алматы: Қазақ университеті, – 188 б.

Ердембекова Д.А., Булшекбаева А.И., Исакова М.О., Қариев А.Д. (2022), Реджио Эмилия әдістемесі арқылы мектепке дейінгі балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту. Торайғыров университетінің Хабаршысы. Педагогика сериясы. – №2. – Б. 108-120. <https://doi.org/10.48081/UMYC5887>

Иманбеков М.М., Абылайхан С.М. (2019). Мектепке дейінгі білім беру мен тәрбиелеудегі қазіргі педагогикалық технологиялар. Оқу құралы. – Алматы: Иеш Бук баспасы. – 138 б.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасына нұсқаулық, – Астана, 2022-258 б.

Тоқаев Қасым-Жомарт. Мақсатым – экономиканы және егемендікті нығайту. Ана тілі газеті №1, 2025 ж.

Arzu Akar Gencera, Mubeccel Gonen. (2015). Examination of The Effects of Reggio Emilia Based Projects on Preschool Children's Creative Thinking Skills. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. Volume 186, – P. 456-460. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.120>

Gabriela Kelemen. (2013), The reggio emilia method, a modern approach of preschool education. *Journal Plus Education. Educația Plus*, - Vol 9, Issue 1, - P. 87-92

Emerson, A.M., & Linder, S.M. (2019). A review of research of the Reggio Inspired approach: an integrative re-framing. *Early Years. An International Research Journal* 41(4), – P. 428–442. <https://doi.org/10.1080/09575146.2019.1591350>

Katharina Hettinger. Rebecca Lazarides, Charlott Rubach, Ulrich Schiefele. (2021). Teacher classroom management self-efficacy: Longitudinal relations to perceived teaching behaviors and student enjoyment. *Teaching and Teacher Education*. Vol. 103., – P. 1-10 <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103349>

Karen Guo, Elizabeth Rouse. (2024), Searching for evidence-based practice: A qualitative metasynthesis of the research on Reggio Emilia practices in Australian early years settings. *Australian Journal of Education*. Vol. 0(0) – P. 1–21. <https://doi.org/10.1177/00049441241302831>

Santin M., Torruella M. (2017). Reggio Emilia: An essential tool for developing critical thinking in early childhood. *Journal of New Approaches in Educational Research*, 6(1), – P. 50–56. <https://doi.org/10.7821/naer.2017.1.207>

Simone Brien. Eight Reggio Emilia ideas to inspire your early learning environment. *The Spoke*. December 5, 2022. <https://thespoke.earlychildhoodaustralia.org.au/eight-reggio-emilia-ideas-inspire-early-learning-environment/>

The Emerging Reggio Emilia Philosophy & What it Can Mean for Children. In “Magnet Schools” November 19, 2018. (Электрон ресурсы, <https://www.goodwin.edu/enews/reggio-emilia-classroom-environment/>).

Trew V., Squires K. (2019). Reggio Emilia Encounters: Relationships, Equity and Citizenship in Our Early Learning Environments. *Journal of Childhood Research*, 44(5), – P. 13–23. <https://doi.org/10.18357/jcs00019329>

References

Amanjolova A.N., İzmagambetova R.K., Serikova O.S. (2023). STEAM tehnologiyasy negızinde mektep jasyna deingı ererek top balalarynyń tanymdyq daǵdylaryn damytu. [Development of cognitive skills of children of the older preschool age group based on STEAM technology]. *QR ÚGA Habarşysy* Tom 6. №406, - B. 63-75 <https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.61> (In Kazakh).

Erdembekova D.A. (2024). Mektepke deingı oqytu men tárbielenedegı Redjio pedagogika (balanyń 100 tılı): [Reggio pedagogy in preschool education and upbringing (100 languages of the child)]: oqu-ádist. Qıral. D.A. Erdembekova, A.İ. Bulşekbaeva. – Almaty: Qazaq universiteti., – 188 b. (In Kazakh).

Erdembekova D.A., Bulşekbaeva A.İ., İskakova M.O., Kariev A.D. (2022), Redjio Emiliya ádistemesı arqyly mektepke deingı balalaryń áleumettik daǵdylaryn damytu. [Development of social skills of preschool children using the Reggio Emilia methodology]. *Toraıǵyrov universitetiniń Habarşysy. Pedagogika seriyasy.* – №2. – B. 108-120. <https://doi.org/10.48081/UMYC5887> (In Kazakh).

İmanbekov M.M., Abylaihan S.M. (2019). Mektepke deingı bilim beru men tárbielenedegı qazırǵı pedaǵogikalıq tehnologiyalar. [Modern pedagogical technologies in preschool education and upbringing]. *Oqu qıraly.* – Almaty: İleş oq baspasy. – 138 b. (In Kazakh).

Mektepke deingı tárbielenedegı oqytudıń ulǵılık oqu baǵdarlamasyna núsqaulyq, [Modern pedagogical technologies in preschool education and upbringing]. – Astana, 202-258 p. (In Kazakh).

Toqaev Qasym-Jomart. Maqsatym – ekonomikany jáne egemendikti nyǵaitu. [My goal is to strengthen the economy and sovereignty]. *Ana tılı gazetı №1, 2025.* (In Kazakh).

Arzu Akar Gencera, Mubeccel Gonen. (2015). Examination of The Effects of Reggio Emilia Based Projects on Preschool Children’s Creative Thinking Skills. *Procedia - Social and Behavioral Sciences.* Volume 186, – P. 456-460. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.120> (in Eng)

Gabriela Kelemen. (2013), The reggio emilia method, a modern approach of preschool education. *Journal Plus Education. Educația Plus,* - Vol 9, Issue 1, - P. 87-92 (in Eng)

Emerson, A. M., & Linder, S. M. (2019). A review of research of the Reggio Inspired approach: an integrative re-framing. *Early Years. An International Research Journal* 41(4), – P. 428-442. <https://doi.org/10.1080/09575146.2019.1591350> (in Eng)

Katharina Hettinger. Rebecca Lazarides, Charlott Rubach, Ulrich Schiefele. (2021). Teacher classroom management self-efficacy: Longitudinal relations to perceived teaching behaviors and student enjoyment. *Teaching and Teacher Education.* Vol. 103., – P. 1-10 <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103349> (in Eng)

Karen Guo, Elizabeth Rouse. (2024), Searching for evidence-based practice: A qualitative metasynthesis of the research on Reggio Emilia practices in Australian early years settings. *Australian Journal of Education.* Vol. 0(0) – P. 1–21. <https://doi.org/10.1177/00049441241302831> (in Eng)

Santin M., Torruella M. (2017). Reggio Emilia: An essential tool for developing critical thinking in early childhood. *Journal of New Approaches in Educational Research*, 6(1), – P. 50–56. <https://doi.org/10.7821/naer.2017.1.207> (in Eng)

Simone Brien. Eight Reggio Emilia ideas to inspire your early learning environment. *The Spoke.* December 5, 2022. <https://thespoke.earlychildhoodaustralia.org.au/eight-reggio-emilia-ideas-inspire-early-learning-environment/> (in Eng)

The Emerging Reggio Emilia Philosophy & What it Can Mean for Children. In “Magnet Schools” November 19, 2018. (Электрон ресурсы, <https://www.goodwin.edu/enews/reggio-emilia-classroom-environment/>). (in Eng)

Trew V., Squires K. (2019). Reggio Emilia Encounters: Relationships, Equity and Citizenship in Our Early Learning Environments. *Journal of Childhood Research*, 44(5), – P. 13–23. <https://doi.org/10.18357/jcs00019329> (in Eng)

CONTENTS
PEDAGOGY

P. Abdurazova, A. Ussenbay, M. Aldanazarova ADVANCING INCLUSIVE EDUCATION: THE IMPACT AND POTENTIAL OF VIRTUAL LABORATORY SIMULATIONS FOR STUDENTS WITH DISABILITIES IN CHEMISTRY.....	5
A.M. Abdykhalykova, A.K. Serdalina, G. Baigunissova EFFECTIVENESS OF WEB 2.0 TESTING PROGRAMS IN TEACHING ENGLISH IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	23
Zh.S. Assanova, Sh.M. Maigeldiyeva, Zh. Saparkyzy POSSIBILITIES OF USING SMART TECHNOLOGIES IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS.....	39
A.E. Bitemirova, Sh.Zh. Mutalieva, K.Z. Kerimbaeva STUDYING THE IMPORTANCE AND FEATURES OF USING VR IN CHEMISTRY LESSONS AT UNIVERSITIES.....	55
Y. Gelişli, A. Kuralbayea, L. Kazykhankyzy EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN UNDERGRADUATE STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS THEIR LECTURERS AND ACADEMIC SELF-CONFIDENCE.....	68
M.B. Dzhanaev, K.A. Baigutov THEORETICAL PROBLEMS OF ETHNOAESTHETICS IN ART EDUCATION.....	79
A. Duisembekova, A. Soltabayeva, A. Zhuravel, D. Kanayeva INTEGRATION OF AN AGAR ART TO A RESEARCH-ORIENTED MICROBIOLOGY LABORATORY SYLLABUS.....	96
M.M. Duisenova, A.N. Zhorabekova, T.A. Ainabekova GAMIFICATION STRATEGIES IN PRIMARY SCHOOL ENGLISH CLASSES: ENHANCING MOTIVATION AND LANGUAGE ACQUISITION THROUGH DIGITAL GAMES.....	112
D. Erdembekova, A. Issakyzy, B.K. Ospanova THE INFLUENCE OF REGGIO PEDAGOGY ON THE DEVELOPMENT AND EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN.....	129
G.S. Yersultanova, R.K. Toleubekova, M.P. Asylbekova FEATURES OF THE FORMATION OF PROFESSIONAL FUNCTIONS OF THE FUTURE SOCIAL PEDAGOGUE IN THE COURSE OF SCIENTIFIC AND PRACTICAL TRAINING.....	148

N. Zhienbayeva, K. Zhumabay, A. Karabayeva EFFECTIVE WAYS TO TEACH STUDENTS TO WRITE ESSAYS IN THE FORMATION OF READING AND WRITING LITERACY.....	170
A.K. Kaldarova, M.A. Vasquez, T.A. Kulgildinova IMPROVING ORAL PROFICIENCY IN STUDENTS THROUGH CASE STUDY-BASED PEDAGOGICAL APPROACHES.....	184
B.S. Kapalbek, A.E. Kalenbekova POSITIONS OF AKYMET BAITURSYNOV IN RELATION TO PRIMARY SCHOOL.....	196
M.B. Kengessova, L. Demchenko METAPHOR IN THE ASPECT OF SPEECH DEVELOPMENT OF SCHOOLCHILDREN IN GRADES 5-8.....	207
Y.A. Kumarev, N.V. Mirza, Y. Gelişli INSTAGRAM AS A TOOL FOR THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING AMONG STUDENTS IN ENGLISH LESSONS.....	221
G. Makharova ENHANCING THE LINGUODIDACTIC POTENCIAL OF PRE-SERVICE PRIMARY SCHOOL TEACHERS THROUGH THE USE OF DIGITAL TOOLS.....	235
A.Zh. Murzalinova, N.I. Pustovalova, N.T. Ualiyeva THE PRACTICE OF INCLUSIVE EDUCATION IN THE INTEGRATION WITH CONTINUOUS PROFESSIONAL PROGRESS OF THE STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS.....	255
S.K. Mussina, S.K. Mukanova, M.A. Serebryanikova TEACHING FOREIGN LANGUAGE IN INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT AT UNIVERSITY.....	271
A. Tuzdybayeva1*, U. Kyakbayeva 1, Ayşe Dilek Öğretir Özçelik THE PROBLEM OF DEVELOPING CRITICAL THINKING SKILLS IN PRESCHOOLERS.....	284
N.Kh. Shadieva EFFECTIVE METHODS OF ONLINE TEACHING KAZAKH LANGUAGE.....	297

ECONOMICS

Zh.M. Abuova, A.K. Akpanov, S.S. Abdildin THE IMPACT OF FINANCIAL SUPPORT FOR ENTREPRENEURSHIP ON THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN KAZAKHSTAN.....	312
Zh. Assylbekova, T. Apendiyev, Z. Aktamberdieva RENEWAL AND REVIVAL OF NATIONAL INDUSTRIAL PERSONNEL OF KAZAKHSTAN (1991-2009).....	324
K.T. Auyezova, A.A. Shametova, A.K. Yelemesov SMALL BUSINESS AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL ECONOMY (USING THE EXAMPLE OF THE EAST KAZAKHSTAN REGION OF KAZAKHSTAN).....	344
A.K. Bakenova, Dmitry V. Bakhteev IMPROVING MECHANISMS OF MANAGERIAL DECISION-MAKING USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES.....	363
A.M. Yessirkepova, D.M. Makhmud, R.N. Serikova STUDY OF NATURAL RESOURCES UTILIZATION IN AGRO- INDUSTRIAL COMPLEX WITHIN THE FRAMEWORK OF CHANGING CLIMATIC CONDITIONS.....	380
N.N. Zhanakova, A.T. Кабиева, A.T. Karipova REAL INCOMES OF THE POPULATION: CURRENT TRENDS AND CAUSES OF INEQUALITY.....	401
A.T. Kokenova, J.S. Kazanbayeva, A.K. Kupesheva RESEARCH OF THE DYNAMICS OF THE LIVESTOCK INDUSTRY DEVELOPMENT.....	414
N. Mazhitova, M. Umirzakova, A. Abdimomynova INTELLECTUAL CAPITAL AS A DRIVER OF ECONOMIC GROWTH.....	436
L.M. Sembiyeva, A.A. Sharipbay, A.S. Turginbayeva NEW TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF FINANCIAL ANALYTICS OF AN EXCHANGE TRADER.....	449
L. Taizhanov, Zh. Zhetibayev, A. Mutaliyeva THE IMPACT OF ORGANIZATIONAL CULTURE ON EMPLOYEE MOTIVATION AND ITS ECONOMIC IMPLICATIONS FOR BUSINESS PERFORMANCE.....	460

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

П.А. Абдуразова, А.Ү. Үсенбай, М.Ш. Алданазарова
ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ІЛГЕРІЛЕТУ: МҮМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ
ОҚУШЫЛАРҒА АРНАЛҒАН ВИРТУАЛДЫ ХИМИЯ ЗЕРТХАНАСЫНЫҢ
СИМУЛЯЦИЯСЫНЫҢ ӘСЕРІ МЕН ӘЛЕУЕТІ.....5

А.М. Абдыхалыкова, А.К. Сердалина, Г. Байгунисова
ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА
WEB 2.0 ТЕСТІЛЕУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ.....23

Ж.С. Асанова, Ш.М. Майгельдиева, Ж. Сапарқызы
БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТАРДЫ ДАЙЫНДАУДА СМАРТ
ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ МҮМКІНДІКТЕРІ.....39

А.Е. Битемирова, Ш.Ж. Мүталиева, К.З. Керимбаева
ЖОҒАРҒЫ ОҚУ ОРНЫНДА ХИМИЯ САБАҒЫНДА VR-ДЫ
ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫН ЖӘНЕ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН
ЗЕРТТЕУ.....55

Ю. Гелишли, А. Күралбаева, Л. Қазыханқызы
БАКАЛАВРИАТ СТУДЕНТТЕРІНІҢ ӨЗ ОҚЫТУШЫЛАРЫНА ДЕГЕН
КӨЗҚАРАСТАРЫ МЕН ӨЗІНЕ ДЕГЕН АКАДЕМИЯЛЫҚ СЕНІМДІЛІК
АРАСЫНДАҒЫ БАЙЛАНЫСТЫ ЗЕРТТЕУ.....68

М.Б. Джанаев, К.А. Байгутов
КӨРКЕМ БІЛІМДЕГІ ЭТНОЭСТЕТИКАНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ
МӘСЕЛЕЛЕРІ.....79

А.Ж. Дүйсембекова, А.Д. Солтабаева, А. Журавель, Д.А. Канаева
АГАР АРТ-ТЫ МИКРОБИОЛОГИЯНЫ ЗЕРТТЕУГЕ БАҒЫТТАЛҒАН
ЗЕРТХАНАЛЫҚ СИЛЛАБУСҚА ЕНГІЗУ.....96

М.М. Дуйсенова, А.Н. Жорабекова, Т.А. Айнабекова
БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРҒА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА
ГЕЙМИФИКАЦИЯ СТРАТЕГИЯЛАРЫ: ЦИФРЛЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ
МОТИВАЦИЯ МЕН ТІЛДІ МЕНГЕРУДІ ЖЕТІЛДІРУ.....112

Д.А. Ердембекова, А. Исақызы, Б.К. Оспанова
РЕДЖИО ПЕДАГОГИКАНЫҢ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАНЫ
ДАМУЫ МЕН ТӘРБИЕЛЕУГЕ ӘСЕРІ.....129

Г.С. Ерсултанова, Р.К. Толеубекова, М.П. Асылбекова ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ДАЙЫНДЫҚ БАРЫСЫНДА БОЛАШАҚ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТЫҢ КӘСІБИ ФУНКЦИЯЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	148
Н. Жиенбаева, К. Жұмабай, А. Карабаева ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ЖӘНЕ ЖАЗУ САУАТТЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЭССЕ ЖАЗУҒА ҮЙРЕТУДІҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ.....	170
А.К. Калдарова, М.А. Васкес, Т.А. Кульгильдинова КЕЙС-СТАДИ ӘДІСІНЕ НЕГІЗДЕЛГЕН ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘСІЛДЕР АРҚЫЛЫ СТУДЕНТТЕРДІҢ АЙТЫЛЫМ DAҒДЫЛАРЫНЫҢ ДЕҢГЕЙІН ЖЕТІЛДІРУ.....	184
Б.С. Қапалбек, А.Е. Каленбекова АҚЫМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫНЫҢ БАСТАУЫШ МЕКТЕПКЕ ҚАТЫСТЫ ҰСТАНЫМДАРЫ.....	196
М.Б. Кеңесова, Л.Н. Демченко 5-8-СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СӨЙЛЕУІН ДАМЫТУ АСПЕКТІСІНДЕГІ МЕТАФОРА.....	207
Я.А. Кумарев, Н.В. Мирза, Ю. Гелишли INSTAGRAMДЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ СЫНИ ОЙЛАУЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ ДАМЫТУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ ПАЙДАЛАНУ.....	221
Г.С. Махарова ЦИФРЛЫҚ ҚҰРАЛДАРДЫ ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ МЕКТЕП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ЛИНГВОДИДАКТИКАЛЫҚ ӘЛЕУЕТІН АРТТЫРУ.....	235
А.Ж. Мурзалинова, Н.И. Пустовалова, Н.Т. Уалиева ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІГІ БАР СТУДЕНТТЕРДІҢ ҮЗДІКСІЗ КӘСІБИ ДАМУЫН ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУМЕН ИНТЕГРАЦИЯЛАУ ТӘЖІРИБЕСІ.....	255
С.Қ. Мусина, С.Қ. Мұқанова, М.А. Серебряникова УНИВЕРСИТЕТТЕ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫНДА ШЕТ ТІЛІН ОҚЫТУ.....	271

А.Т. Туздыбаева, У.Қ. Қыяқбаева, Ayşe Dilek Öğretir Özçelik
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДА СЫНИ ТҮРҒЫДАН
ОЙЛАУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ МӘСЕЛЕСІ.....284

Н.Х. Шадиева
ҚАЗАҚ ТІЛІН ОНЛАЙН ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ӘДІСТЕРІ.....297

ЭКОНОМИКА

Ж.М. Абуова, А.К. Акпанов, С.С. Абдильдин
ҚАЗАҚСТАНДА ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕСТІ ДАМУҒА
КӘСІПКЕРЛІКТІ ҚАРЖЫЛЫҚ ҚОЛДАУДЫҢ ӘСЕРІ.....312

Ж. Асылбекова, Т. Әпендиев, З. Ақтамбердиева
ҚАЗАҚСТАН ИНДУСТРИЯСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ КАДРЛАРЫН ЖАҒАРТУ
ЖӘНЕ ҚАЙТА ЖАҒҒЫРТУ (1991-2009 жж.).....324

К.Т. Ауезова, А.А. Шаметова, Ә.К. Елемесов
ШАҒЫН БИЗНЕС ӨНІРЛІК ЭКОНОМИКАНЫҢ ДАМУ ФАКТОРЫ
РЕТІНДЕ (ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫНЫҢ МЫСАЛЫНДА).....344

А.К. Бакенова, Д.В. Бахтеев
ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ПАЙДАЛАНА
ОТЫРЫП БАСҚАРУШЫЛЫҚ ШЕШІМДЕР ҚАБЫЛДАУ ТЕТІКТЕРІН
ЖЕТІЛДІРУ.....363

А.М. Есиркепова, Д.М. Махмуд, Р.Н. Серикова
КЛИМАТТЫҚ ЖАҒДАЙЛАРДЫҢ ӨЗГЕРУІ ШЕҢБЕРІНДЕ
АГРОӨНЕРКӘСІПТІК КЕШЕНДЕ ТАБИҒИ РЕСУРСАРДЫ
ПАЙДАЛАНУДЫ ЗЕРТТЕУ.....380

Н.Н. Жанакоева, А.Т. Кабиева, А.Т. Карипова
ХАЛЫҚТЫҢ НАҚТЫ КІРІСТЕРІ: ТЕҢСІЗДІКТІҢ ҚАЗІРГІ
ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ МЕН СЕБЕПТЕРІ.....401

А.Т. Көкенова, Ж.С. Казанбаева, А.К. Купешева
МАЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ САЛАСЫНЫҢ ДАМУ ДИНАМИКАСЫН
ЗЕРТТЕУ.....414

Н.Ә. Мәжитова, М.А. Умирзакова, А.Ш. Абдимомынов
ЗИЯТКЕРЛІК КАПИТАЛ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСІМНІҢ
ДРАЙВЕРІ РЕТІНДЕ.....436

Л.М. Сембиева, А.Ә. Шәріпбай, А.С. Тургинбаева
БИРЖАЛЫҚ ТРЕЙДЕРДІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ АНАЛИТИКАСЫН
ДАМУ ТУДАҢ ЖАҢА ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ.....449

Л.Т. Тайжанов, Ж.К. Жетибаев, А.А.Мугалиева
ҰЙЫМДЫҚ МӘДЕНИЕТТІҢ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕР МОТИВАЦИЯСЫНА
ӘСЕРІ ЖӘНЕ БИЗНЕСТІҢ НӘТИЖЕЛІЛІГІ ҮШІН ЭКОНОМИКАЛЫҚ
САЛДАРЫ.....460

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

- П.А. Абдуразова, А.У. Усенбай, М.Ш. Алданазарова**
ПРОДВИЖЕНИЕ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: ВЛИЯНИЕ И
ПОТЕНЦИАЛ ВИРТУАЛЬНЫХ ЛАБОРАТОРНЫХ СИМУЛЯЦИЙ ПО
ХИМИИ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ С ОГРАНИЧЕННЫМИ
ВОЗМОЖНОСТЯМИ.....5
- А.М. Абдыхалыкова, А.К. Сердалина, Г. Байгунисова**
ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРОГРАММ ТЕСТИРОВАНИЯ WEB 2.0 ПРИ
ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ
ЗАВЕДЕНИЯХ.....23
- Ж.С. Асанова, Ш.М. Майгельдиева, Ж. Сапаркызы**
ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ СМАРТ-ТЕХНОЛОГИЙ В
ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ.....39
- А.Е. Битемирова, Ш.Ж. Муталиева, К.З. Керимбаева**
ИЗУЧЕНИЕ ВАЖНОСТИ И ОСОБЕННОСТЕЙ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ VR
НА УРОКАХ ХИМИИ В ВУЗАХ.....55
- Ю. Гелишли, А. Куралбаева, Л. Казыханкызы**
ИЗУЧЕНИЕ ВЗАИМОСВЯЗИ МЕЖДУ ОТНОШЕНИЕМ СТУДЕНТОВ
БАКАЛАВРИАТА К СВОИМ ПРЕПОДАВАТЕЛЯМ И АКАДЕМИЧЕСКОЙ
УВЕРЕННОСТЬЮ В СЕБЕ.....68
- М.Б. Джанаев, К.А. Байгутов**
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ЭТНОЭСТЕТИКИ В
ХУДОЖЕСТВЕННОМ ОБРАЗОВАНИИ.....79
- А.Ж. Дуйсембекова, А.Д. Солтабаева, А. Журавель, Д.А. Канаева**
ИНТЕГРАЦИЯ АГАР АРТ В СИЛЛАБУС В ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКО-
ОРИЕНТИРОВАННЫЕ ЛАБОРАТОРНЫЕ ЗАНЯТИЯ
ПО МИКРОБИОЛОГИИ.....96
- М.М. Дуйсенова, А.Н. Жорабекова, Т.А. Айнабекова**
СТРАТЕГИИ ГЕЙМИФИКАЦИИ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В
НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ: ПОВЫШЕНИЕ МОТИВАЦИИ И
ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ С ПОМОЩЬЮ ЦИФРОВЫХ ИГР.....112
- Д.А. Ердембекова, А. Исакызы, Б.К. Оспанова**
ВЛИЯНИЕ РЕДЖИО ПЕДАГОГИКИ НА РАЗВИТИЕ И ВОСПИТАНИЕ
ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.....129

Г.С. Ерсултанова, Р.К. Толеубекова, М.П. Асылбекова ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ФУНКЦИЙ БУДУЩЕГО СОЦИАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В ХОДЕ НАУЧНО- ПРАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ.....	148
Н. Жиенбаева, К. Жумабай, А. Карабаева ЭФФЕКТИВНЫЕ СПОСОБЫ ОБУЧЕНИЯ НАПИСАНИЮ ЭССЕ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ И ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ УЧАЩИХСЯ.....	170
А.К. Калдарова, М.А. Васкес, Т.А. Кульгильдинова СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ РАЗГОВОРНЫХ НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ С ПОМОЩЬЮ МЕТОДИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ, ОСНОВАННЫХ НА КЕЙС-СТАДИ.....	184
Б.С. Капалбек, А.Е. Каленбекова ПОЗИЦИИ АКЫМЕТА БАЙТУРСЫНОВА ПО ОТНОШЕНИЮ К НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ.....	196
М.Б. Кенесова, Л.Н. Демченко МЕТАФОРА В АСПЕКТЕ РЕЧЕВОГО РАЗВИТИЯ ШКОЛЬНИКОВ 5-8 КЛАССОВ.....	207
Я.А. Кумарев, Н.В. Мирза, Ю. Гелишли INSTAGRAM КАК ИНСТРУМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА.....	221
Г.С. Махарова ПОВЫШЕНИЕ ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ ПУТЕМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ.....	235
А.Ж. Мурзалинова, Н.И. Пустовалова, Н.Т. Уалиева ПРАКТИКА ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ИНТЕГРАЦИИ С НЕПРЕРЫВНЫМ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫМ РАЗВИТИЕМ СТУДЕНТОВ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ.....	255
С.К. Мусина, С.К. Муканова, М.А. Серебряникова ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В ИНКЛЮЗИВНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ УНИВЕРСИТЕТА.....	271

А.Т. Туздыбаева, У.К. Кыякбаева, Ayşe Dilek Öğretir Özçelik
ПРОБЛЕМА РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ
У ДОШКОЛЬНИКОВ.....284

Н.Х. Шадиева
ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОНЛАЙН-ОБУЧЕНИЯ КАЗАХСКОМУ
ЯЗЫКУ.....297

ЭКОНОМИКА

Ж.М. Абуова, А.К. Акпанов, С.С. Абдильдин
ВЛИЯНИЕ ФИНАНСОВОЙ ПОДДЕРЖКИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА
НА РАЗВИТИЕ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА
В КАЗАХСТАНЕ312

Ж. Асылбекова, Т. Апендиев, З. Ақтамбердиева
ОБНОВЛЕНИЕ И ВОЗРОЖДЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ
ИНДУСТРИАЛЬНЫХ КАДРОВ КАЗАХСТАНА (1991-2009 гг.)324

К.Т. Ауезова, А.А. Шаметова, А.К. Елемесов
МАЛЫЙ БИЗНЕС КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ
ЭКОНОМИКИ (НА ПРИМЕРЕ ВОСТОЧНО-КАЗАХСТАНСКОЙ
ОБЛАСТИ КАЗАХСТАНА).....344

А.К. Бакенова, Д.В. Бахтеев
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПРИНЯТИЯ
УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТЕХНОЛОГИЙ
ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА.....363

А.М. Есиркепова, Д.М. Махмуд, Р.Н. Серикова
ИССЛЕДОВАНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ В
АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ В РАМКАХ ИЗМЕНЕНИЯ
КЛИМАТИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ.....380

Н.Н. Жанакоева, А.Т. Кабиева, А.Т. Карипова
РЕАЛЬНЫЕ ДОХОДЫ НАСЕЛЕНИЯ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ
И ПРИЧИНЫ НЕРАВЕНСТВА.....401

А.Т. Кокенова, Ж.С. Казанбаева, А.К. Купешева
ИССЛЕДОВАНИЕ ДИНАМИКИ РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ
ЖИВОТНОВОДСТВА.....414

Н.А. Мажитова, М.А. Умирзакова, А.Ш. Абдимомынова ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ КАПИТАЛ КАК ДРАЙВЕР ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА.....	436
Л.М. Сембиева, А.А. Шарипбай, А.С. Тургинбаева НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ФИНАНСОВОЙ АНАЛИТИКИ БИРЖЕВОГО ТРЭЙДЕРА.....	449
Л.Т. Тайжанов, Ж.К. Жетибаев, А.А. Муталиева ВЛИЯНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ НА МОТИВАЦИЮ СОТРУДНИКОВ И ЕЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ДЛЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ БИЗНЕСА.....	460

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Директор отдела издания научных журналов НАН РК *А. Ботанқызы*

Редакторы: *Д.С. Аленов, Ж.Ш. Әден*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадыранова*

Подписано в печать 28.02.2025.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

41,0 п.л. Заказ 1.